

Legény a gáton

összeállította: Tóth Eszter

Apai nagyapámat nem ismertem. Születésem előtt 17 évvel meghalt. Apám éppen érettségijére készülve lett teljesen árva. Nagyváradról, (akkor Oradea) Bukarestbe ment jogot tanulni, azután a románok hol itt, hol ott adtak neki állást falusi jegyzőként. Majd jött a háború. Nagyváradon vonult be a magyar hadseregbe, onnan vezényelték mindenfelé, végül Szolnokon egy repesztől megsebesült, Salgótarján kórház, azután Budapest, végül katonaszökevényként bujkált néhány hónapot... Mindezt csak azért mondom el, mert a tárcájában ezen a kacskaringós úton végig megőrzött néhány oldalt. Semmi mást! Ezekből az oldalakból ismertem meg nagyapámat. Ráadásul úgy, hogy a néhány oldalas írás nem ő róla szólt, hanem ő írta a bátyjáról.

Tóth Kálmán, nagyapám és **Tóth Gyula Rakamazon** született. Előbbi 1860-ban, utóbbi 1867-ben **Tóth Ignácznak és Keller Eleonórának**. Kutatható anyakönyvek segítségével kinyomoztam családfájukat úgy az 1700-as évek közepéig. Tóth Gyula **Tiszapolgár**iban házasodott, Tóth Kálmán **Tokaj**ban. Kálmán esküvői tanúja Gyula bátyja volt. Sőt. Amikor Tóth Kálmánt **Nagyváradra** helyezték át, akkor Gyula oda is elment, hogy édesapám keresztapja legyen. Nagyon szoros volt közöttük a testvérkapcsolat.

Tóth Gyula Tiszapolgárriból került **Vencsellőre**. Hogy ott mit tett, azt fogom mindjárt mellékelni. Azután a Nagy Háború végén, a román megszállók elfoglalták Vencsellőt is. Elűzték a falu népét és felgyújtották a falut. Tóth Gyula ekkor még ott volt jegyző, ő vezette ki a népet. Ezután elment **Debrecenbe**, ahol Tóth Béla gyógyszerész, a legidősebb testvére lakott. Debrecenben halt meg, előtte két gyerekét is itt temette el...

Keller Eleonora és Tóth Ignác

Tóth Gyula

Tóth Kálmán

Ezen írás szereplői: Az első kép nálam van, dédszüleim. A kép hátoldalán találtam rá a Gondy-Egey fényképész cégére. Így jutottam el a debreceni Déry Múzeumhoz, ahol megtaláltam a Gondy-Egey hagyatékban Tóth Gyula fényképét. 1880, amikor ő 20 éves volt. És talán megtaláltam nagyapámat, Tóth Kálmánt is 1884-ből 17 évesen.

Ezzel az összeállítással két embernek állítok emléket. Nagyapámnak és testvéreinek. Tulajdonképpen ez nem is az én pályázatomban, hanem a közel 90 éve elhunyt nagyapámé. Hiszen ennek az írásnak 5/7 része tőle származik. Nagyapámtól – apámon keresztül – örököltem a múlt tiszteletét, a meghatódottság nem szégyellését. Egyszer elmentem Vencsellőre, a Tisza partjára. És felolvastam magamnak az alábbi írást.

"LEGÉNY A GÁTON"

Felolvasták a (Magyar Rádió) Stúdióban, 1930 szeptember hó 16-án du. 6 órakor, írta: Tóth Kálmán¹

1987 szeptember 10-ének dél előtti 10 órájára jegyzőválasztás volt kitűzve Ó és Új-Vencsellő körjegyzőségében. Előtte való reggel a járási csendőrőrmester megjelent a gávai főszolgabíró előtt:

- Főszolgabíró úrnak alázatosan jelentem: három csendőr nem lesz elég a választáshoz. A közhangulat rendkívül izgatott, a vérontást kerülnünk kell, a rend fenntartásáért harmadmagammal felelősséget nem vállalhatok, intézkedést kérek.

Jármy főszolgabíró arcán futó pír suhant át, míg a jelentést fogadta, majd egyet sodorva őszes bajuszán, csak ennyit válaszolt:

- Köszönöm, azonnal intézkedem, estére már ott lesz a szükséges karhatalom.

Az őrmester katonásan tisztelgett és elment.

Egy távirat az alispánhoz, egy a csendőrparancsnoksághoz és délután 4 órakor egy hadnagy vezetésével már tizenöt csendőr cirkált a falukban.

Akkor még körjegyzőség volt Vencsellő. Összeépült két kis magyar falu, Ó és Új Vencsellő. Fáradhatatlan, szorgalmas magyar az egyiknek és ugyanolyan dolgos, ízig-vérig, furkósbotig magyarrá vált sváb² a másikkal a lakossága. - Egy szív, egy gondolat és egy érzelm fűti valamennyit: a föld szerelme és gondozása.

Most is egy akaraton vannak. Nem kell más jegyző, mint Engel János! Három hónapja helyettes már és becsülettel megállta a helyét. Tanító ember volt ő voltaképpen a sváboknál, de időközben megszerezte a jegyzői oklevelet és most őt akarják megválasztani, - mindenáron. Jámbor, tedd ide - tedd oda ember, a fél falu komája, minden lakodalmon, keresztelőn, toron jelenlevő, hát ilyen embert meg kell becsülni! Marasztalni kell!!

De bizony Jármynak nem kellett. Ismerte ő a maga fajtáját úrban is, parasztban is egyaránt. Egész ember, egész jegyző, erős kéz kell Vencsellőre, nem komázó, eszem-izsom kántor. És a nagy napon nem jelölte!

A sok pályázó közül ugyan hármat is ajánlott, ahogy azt a törvény előírja, de bizony ezek közül kettőben nem volt köszönet. - Az egyik ugyanis közismert iszákos, kötekedő segédjegyző, a másik meg a járási végrehajtó volt, szintén vizsgázott jegyző ugyan, de - máskülönben - végrehajtó. - A harmadik jelölt ismeretlen volt a faluban, csak éppenhogy egy kis itatáson, ismerkedésen volt itt a múlt héten. Ki ija-fija: senki sem tudta.

Csak a főszolgabíró, aki aztán már azt is tudta, hogy az ő akarata meg tizenöt csendőr szuronya elég lesz Vencsellőnek, hogy a harmadik legyen a jegyző.

Tehát csak gyerünk a választásra!

Már a kora reggeli órákban felvonult a parasztság. Sugár termetű, értelmes arcú férfiak. Lobogó ingujjban, hófehér, harminczrőfős ráncbaszedett gatyában, fekete, gombos mellényben, pörge kalapokkal, sodort bajusszokkal. Néma dac villogott a szemekben, elszánt kifejezés az arczokon és minden kézben ott szorongott az elmaradhatatlan somfabot.

Jönnek már az esküdt uraimék is. Aggodalmas, fontoskodó, komoly ábrázattal, mint akik teljes tudatában vannak, hogy a választás egyes-egyedül rajtuk múlik.

A tömeg fenyegető hangokat hallat:

- Vigyázzanak kendtek! Engelre szavaljanak! Más nem kell! Akár ki mást kihajigálunk innen!

¹ Az eredeti, géppel írt példányt majdnem hűen másolom ide, a mai helyesírásra nem vagyok tekintettel.

² "sváb": Az 1700-as évek első felében a török, Habsburg, Rákóczi harcok után nagyon sok alföldi falu népessége teljesen vagy nagy részében eltűnt. Ekkor történt meg a német betelepítés, elsősorban Baden-Württemberg, Nyugat-Bajorország tájékáról. E betelepített németeket nevezték sváboknak. Történetesen az itt szereplő két Tóth fiúnak is sváb származású volt az édesanyja: Keller Eleonóra.

A csendőrök némán, nyugodt méltósággal járnak a tömeg között, csak a hadnagy nyájas szava hallatszik olykor-olykor, mikor egy-egy csendesítő, barátságos szót intéz az emberekhez.

Reggel kilenc óra van. Most terjed a híre, hogy a főszolgabíró a tiszapolgári segédjegyzőt akarja megválasztani. Ez volt a harmadik az ismeretlen.

Mint a méhkas zúgott fel a tömeg.

- Nem kell, éljen Engel János!

És most már kezdett előmleni az arczokon az a félelmes pír, ami vihart jósol.

- Le a tiszapolgárral! Maradjon a matyóknál! Ez magyar falu, nem csángó!

És ezt olyan ingerülten kiáltották, mintha minden matyó, meg csángó kutyafejű tatár volna. S ha meglátták volna most ezt a kutyafejű jegyzőt, tán agyonverték volna. De az a plébánosnál várta a pálmát vagy a takarodót.

Repültek a percek, elrepült egy óra s felhangzik a hadnagy harsány vezényszava:

- Vigyázz!

Megjött a főszolgabíró. A moraj lassan elül. A hatalmas úr a község házában ünnepélyesen megnyitja a képviselőtestület közgyűlését. Minden szava határozott, de jóságos, s bár künn az uccán már ismét felzúg a fenyegető moraj: szilárd hangon olvassa a pályázók névsorát, majd a három jelölt nevét.

Egy két indulatos, de lefojtott szó hangzik az esküdtek sorából, majd hirtelen egy ingerült kiáltás:

- Hát Engel? Tessék őt is jelölni!

- Nem jelölöm! Hangzik a határozott, rövid válasz. Törvényadta jogomnál fogva három pályázót ajánlottam, válasszanak ezek közül. Engel János jóra való, becsületes ember, amint tudom kitűnő tanító, de jegyzőnek ide: nem való.

Az öreg Gyuricza, az egyik község bírja és az idősebb hiteselek hallgatag csoportja, mintha beleegyezőleg intene Jármay felé, de a fiatalabb hevesebb fajta morog és ellent mond:

- Egyik sem kell! Éljen Engel János!!

Majd hirtelen egy éles hang süvít:

- A tiszapolgári .....

De torkán akad a szó, mert nyomba a főszolgabíró folytatja:

- Úgy van! A tiszapolgári segédjegyzőt ajánlom magam is. Kinek van ellene kifogása?! - Néma csend, megdöbbenő hallgatás és mielőtt felocsudnának, merész hangon folytatja: - Amint látom: senkinek! Így hát egyhangúlag megválasztott jegyzőnek nyilvánítom! --- Valóban egyhangú választás volt!

Azt a tébolyító zűrzavart, ami e kijelentést követte: leírni nem lehet. Lárma, szitok, dühödt felkiáltások hangzanak a tanácsteremben, hogy azután künn az udvaron, és uccán egy felkorbácsolt tenger vészjósló morajában folytatódjanak.

Minden hiába!

Szuronyos csendőrök sorfala között, szitokkal, káromlással, fenyegetve, sárral, szeméttel megdobálva jött már az új jegyző, hogy a falu javára, népe boldogságára letegye az esküt.....

És múltak az évek, fogytak az akták. Mert bizony bőséggel valának fogyásra várók. Különösen a telekkönyvi és hagyatéki ügyek. Olyan ősi faluban, mint Vencsellő, a rokonság úgy összekuszálódik századokon át, mint a hínár s bizony roppant nehéz a just úgy széjjel osztani, hogy a sógor is, koma is alsó felső szomszéd is megnyugodjék. Az új jegyző nagyszerűen értett hozzá. Bámulatos tudással, gyöngéd tapintattal, okos, biztos tanáccsal olyan bonyodalmas hagyatéki és telekkönyvi pörököt oldott meg közmelegnyugvásra, melyeket évtizedeken át sem az Árvaszék, sem a közigazgató nem tudott befejezni a paraszt felfurfang és makacsság miatt.

De amilyen tempóban fogyott az acta és nőtt a tisztelet és szeretet iránta, éppolyan mértékben nőtt a falu feje fölött egy alattomos nagy veszedelem: a Tisza.

Ez a kiszámíthatatlan, rakoncátlan folyó a fél falut tartotta átölelve és egész közel a házakhoz mosta a határait. És Vencsellőnek nem volt védőgátja! Ezer szerencse, hogy mikorára hosszas készülődés, fenyegetőzés után a falura rontott: már akkor egy volt a jegyző és a nép. Egy fej és egy szív volt a faluban: a jegyző esze és az ő határtalan szeretete.

De várjunk sorára! A Tisza még hallgatott, sunyi módon, álmosan, ártatlanul hömpölygette szőke hullámain és hagyta dolgozni az új jegyzőt, építsen neki! Majd ő gondoskodik, hogy minden rombadőljön.

Tehát még van idő alkotni.

Egy tanácsülés megszüntette a körjegyzőséget.

- Minek a kettős költség? - Vetette fel a jegyző a kérdést ezen az ülésen. Minek két községház? Két bíró, két kisbíró stb. mikor egy is megfelel?

A képviselőtestület egyhangúlag kimondta, a vármegye jóvá hagyta, hogy Vencsellő nagyközség legyen.

A jegyző tovább ment:

- Indítványozom, mondja ki a közgyűlés, hogy ezentúl minden köztartozást mi magunk hajtunk be, nem kell többé végrehajtó.

Ez már kemény dió volt egy kicsit.

- Ki vállalja a behajtást? - Vetették fel aggódva a kérdést.

- Az esküdtek meg a kisbíró - felelte a jegyző.

- De már engedelmet kérünk, tekintetes jegyző úr, a mi időnk nagyon drága.

- Meglesz fizetve.

- Miből, honnan?

- A behajtási illetékből. A törvény jogot ad arra, hogy minden behajtott forint után 2-2 krajcár illetéket szedjünk. Ebből kielik minden napidíj, még a Miskáé is. --- Akkor Horváth Miska volt a kisbíró.

És úgy lett, ahogy a jegyző kívánta. És félannyi költséggel még egyszer annyi eredmény. Sőt ráadásul, rövidesen az adóhátralék is a régi aktákkal együtt végleg eltűnt.

Ezenközben a jegyző családot is alapított³ és ha nem is járt el lagziba, torra, keresztelőre: megnyugodtak benne, mert tudták, hogy folyton dolgozik, legfeljebb a Tisza partján sétált ott nézte, nézegette, hol legalacsonyabb a határ, hol legnagyobb a veszély? Már akkor nemcsak a falut, de a maga kis fészket is féltette. Mind a kettő a szívéen feküdt.

És a Tisza gyanús volt.

Egy tavaszi délután táviratot kapott a jegyző Csapról. Ottani collegája küldte. Csak ennyi volt benne:

"Tisza rohamosan árad, reggel óta 2 métert, éjjel nálatok lesz, vigyázz!"⁴

Tudta, mit jelent ez a távirat.

Rögtön fogatott és családját hazaküldte apósához.

Ő maga pedig azonnal összehívatta a rendkívüli tanácsulást. És délután 5 órakor már tengernyi ember, asszony és gyermek, homokzsák, karó és fűzfavessző várta a Tiszát.

Némán, harcra készen lesték a néma, komoly ember intését, ki szemeknek egyetlen villanásával száz meg száz embernek parancsolt, hogy megfékezzen egy zabolátlan hatalmat, mely elsöpréssel fenyegeti a virágzó községet.

A Tisza most még elég csöndes volt. Ravaszul, halkan siklottak tova habjai, mintha nem is gondolna támadásra. De az áruló távirat annál többet mondott. És az emberek, asszonyok, gyermekek dolgoztak.

Este 9 órakor aztán egyszerre zúgva, tombolva, tajtékosan tört elő az ár, hogy rohamosan dagadó szenny hullámaival kétségbe ejtse a partokat⁵.

³ Valójában még Tiszapolgárban nősült, nem Vencsellőn, de itt születtek a gyerekei...

⁴ Nem túlzás. A régi tiszai árvizeknél egy kétméteres emelkedés néhány óra alatt simán megtörténhetett.

⁵ Petőfi: "Zúgva bögve törte át a gátot, / El akarta nyelni a világot..." Csakúgy mondom...

A hold tisztán ragyogott és a nép dacos haraggal, összeszorított ajkakkal fáradhatatlanul vette a karókat, fonta a sövényt és tömte a homokzsákokkal az új gátakat.

Szent bizalommal, lankadhatatlan erővel eltelve leste jegyzőjének parancsszavát, aki mint egy félisten hol egy szakadék szélén, hol meg egy gyöngye halászcsónakból irányította a védelmi munkákat. Fekete szemeiben ott villogott az önbizalom, a siker reménye, de szép creol arcán ott remegett az aggódó szeretet is. És mindenek fölött úr volt egész lényén a rettenthetetlen férfi bátorság.

Népével együtt egész éjjel ott virrasztott a hideg parton. A gátak között átszivárgó vízben állva, sápadtan tekintettek fel az immár fejük fölé szorított magas vízszintre, mely ha gátat nem talál, vagy azt áttöri: vége Vencsellőnek!

De ott állt a gát. Mérnököknek, gyerekjáték, szakértőknek gúnymosoly, de Vencsellőnek reménysége, üdvössége, mentőangyala volt.

Hajnalban új távirat jött Csapról.

Ott a vizes medenczében, bőrig átázva-fázva vette át a jegyző. Mielőtt felbontotta, forró könnycsepp buggyant ki szeméből. Mi van a táviratban? Apadás vagy áradás? Az egyik élet, a másik halál!

Csak néhány szó volt benne, de a menyországból, nem a pokolból:

"Víz rohamosan apad, nálunk megszűnt a veszély." --- Te Deum laudamus! Vencsellő meg volt mentve!!

Másnap délben még aludt a jegyző úgy, hogy Miska alig tudott bele lelket verni, valamiféle deputatio közeledett.

- Tessék felkelni tekintetes uram! Jönnek a választmány meg a bírák uraimék!

Huszonégy magyar paraszt ünneplő ruhában, fekete subában, élükön az öreg bíróval a tanácssteremben várt. Kalaplevéve, szívükben gyermeki hálával eltelve, eljöttek megköszönni jegyzőjüknek azt az isteni csudát, amit az éjszaka művelt. - És velük együtt eljöttek az asszonyok és gyermekek is, hogy örömtől, hálától zokogó-nevető szemekkel lássák és sorra csókolják annak a szép komoly férfinak a kezét, akit néhány év előtt agyon akartak ütni.

Negyedszázad múlt el. Vencsellő virágzik, pompázik a jólétben. Nincs adóssága, nincsen koldusa és eltűnt az utolsó szalmafüdeles házikó is. A derült munka áldása, a béke és szeretet minden lakóján. És ez mind egy embernek a műve és az istené, akiben ez az ember örökké hitt és megbízott. És aki ruhazza a mezők liliomait és eteti az ég madarait: "Az" adott szívet és értelmet a parasztnak, hogy 25 éves jegyzőjét soha nem álmodott örömmel ünnepelje.

A régi nemzedék nagyrésztben künn volt már a temetőben. Helyét a fiatalság foglalta el. Új képe van az előjáróságnak is. Bírótól a kisbíróig mindenki más külsőjében és nevében, csak belül a szívében és fent az agyban ugyan azok, mint a régiek. A nyíltszívű, nyájas, délczeg, tisztességtudó és becsületes parasztk. Mind a jegyző nevelése, aki láthatatlan kézzel kicsavarta kezükből a pálinkás üveget, a bicskát és furkósbotot. Valamennyit tegezi, mintha családfeje volna, jaj annak, akit lemagáz.

Futkos Péter⁶ volt akkor a bíró. Őtőle indult ki a jubileum eszméje és a falu talpra állt.

Vencsellő diszbe öltözött a napon. Ünneplő ruhába a lakosság, ragyogó tisztaságba minden ház. És a falu apraja, nagyja, intelligenciája, élén az előjárósággal megjelent a mit sem sejtő jegyző előtt, hogy azt egy remekműví arany tollal üdvözölje. A toll szárnyában, finoman vésett apró betűkkel keresetlen szavak:

"Szeretett jegyzőjének, soha el nem múló hálája jeléül - Vencsellő község lakossága, 1887 - 1912"

És ebben a nagy-nagy küldöttségben négy felekezet papjának szeretete ölelkezett a néppel és négy elemi iskola összetanult angyaldalárdája énekelte az "Isten áldd meg a magyart".

És a creolarcú komoly férfi szeretetteljes barna szemeiből most másodízben szöktek ki a könnyek. Most már a meghatottság édes könnyei.

---

⁶ Az eddigi nevek (Engel János, Horváth Mihály és Futkos Péter, és természetesen, Tóth Gyula) az egykori anyakönyvekben itt hivatkozott foglalkozásukkal együtt megtalálhatóak. Tóth Gyula vezette a civil anyakönyveket.

Nemsokára ezután a jegyző házára komor gyász borult. Legjobb barátja, hűséges, bizalmas munkatársa: 18 éves Irén lánya ravatalon feküdt.

A bánat megülte a falut is. Halkan jártak-keltek az emberek a község házán, üresek voltak a korcsmák, vidám nóta, víg muzsika elhalt a gyász e napjain. Erős, sáros novemberi nap volt. Folyton borult az ég, a hajnal majdnem ölekezett az alkonyal. Bokáig érő víz és sár mindenütt. Járhatatlan az udvar, gázolhatatlan az ucca és a temető kilométer távolban.

Hogy lesz itt a temetés?

- Péter! Szólitotta meg szelíden a mélyen sújtott férfi a község bíróját.

- Tessék parancsolni! Válaszolt az készségesen.

- Tedd meg azt nekem fiam, hordass az udvarra néhány szekér homokot, hogy holnap a temetésen legalább itt legyen egy talpalatnyi száraz, tiszta hely.

- Meglesz, tekintetes uram! Imár vette is a botját.

- Megállj csak egy kicsit Péter! Nesze, itt van 10 forint, add oda ezt az embereknek s mondd meg egy kettőnek, hogy tartsák otthon holnap a lovaikat.

- Mivégből jegyző úr?

- Hogy kéznél legyenek, ha netán elakadna a sárban a halottas kocsi. Ismered az utat a temetőig...

- Minden meglesz tekintetes uram!

És ezzel elment. Éppen Ave Máriára harangoztak. Este 7 óra, novemberben, falun! .....

Hogyan és mikor ért haza a vak éjszakában a feneketlen sár és víztengerben, aludt e valamit, vagy ébren álmódott, azt csak Isten tudta. De az már aztán holt bizonyos volt, hogy ezen az éjszakán nem volt egyetlen ép kézláb ember, egyetlen szekér, egyetlen igavonó állat sem a faluban, amelyik otthon maradt volna.....

Hát bizony a betegápolás, virrasztás meg a bánat elcsigázza a legerősebb embert is. Alig állt már a lábán az összezúzott jegyző, mikor másnap reggel beköszöntött hozzá a bíró:

- Mindent elvégeztem. Rendbehoztuk az udvart, nincs rajta egy maroknyi sár sem, de a 10 forintot köszönettel visszaküldték az emberek. Mind azt mondta, jó szívvel tette.

Magas nyitott folyosó húzódott a szobák előtt, melyre kilépve nemcsak az udvart, hanem az egész uccát végig a temető kapujáig látni lehetett. A bíró szelíden hívta ki a jegyzőt:

- Tessék megnézni tekintetes uram!

Sápadtan, fáradtan támolygott ki a szobából a tornácra, hogy le ne roskadjon: átkarolta a bírót. És mikor megálltak a mellvédnél és tekintete végigrepült az udvaron, onnan ki az uccára: a falu jegyzője hangos zokogással borult az erős, daliás paraszt keblére s alig tudta ezt a néhány szót kiejteni:

- Én népem, én édes jószágos népem!

Az udvar, a 10 méter széles utca végig a temető kapujáig ragyogó tiszta, vastag, sárga homokréteggel volt bevonva. Sehol egy csöpp víz, egy kanálnyi sár a tenger hosszú úton!

Most már lehetett temetni. Megindulhatott a gyászmenet. Elöl a batár a koszorúkkal, de koporsó nélkül. Azt utánna vitte kézen 6 szál délceg parasztleány, jobbról-balról a felváltó hat-hat dalia. Mind egy szálíg fekete cifra szűrben, súlytásos, zsinóros ruhában, ragyogó, rámás csizmában.

Most omlottak aztán harmadszor és utoljára a jegyző könnyei⁷.

A szereplő személyek ma már mind pihennek. A kedves, kicsi falu, árnyas temetője boldog pihenőt ad jegyzőnek⁸, bírónak, úrnak és parasztnak egyaránt. Én a jegyző sírja fölé akartam emléket állítani ezzel az igénytelen kis novellával, de nem tudom, vajjon méltó lesz e hozzá?! Csak azt érzem, hogy belesírtam a szívemet, bele adtam a lelkemet, mert hiszen Ő az én forrón szeretett, nemes jellemű drága jó Gyula bátyám volt.

⁷ Nem. Még hátra volt egy. Amikor 1920-ban Vencsellő népét elűzték és a falut felgyújtották az első világháború után...

⁸ Valójában ez már költői, szerzői túlzás. Tóth Gyula sírja Debrecenben van...

